

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ПРЕДМЕТ: ИСТОРИЈА; СМЈЕР: ДРУШТВЕНО-ЈЕЗИЧКИ; РАЗРЕД: ЧЕТВРТИ

СЕДМИЧНИ БРОЈ ЧАСОВА: 3

ГОДИШЊИ БРОЈ ЧАСОВА: 96

У домену образовања, историја својим садржајима омогућава ученицима да се упознају са значајнијим друштвеним процесима и догађајима који су утицали на развој цивилизације, чиме непосредно доприноси развоју њихове опште културе. Усвајање основних знања о прошлости људског друштва омогућава разумијевање савремених догађаја, појава, процеса и идеја.

У васпитном процесу, историја има примаран значај у формирању националног идентитета. Осим тога, историја доприноси и разбијању одређених предрасуда према појединим народима, расама и вјерским заједницама, што је предуслов за конституисање друштва заснованог на демократским принципима.

ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА:

- Проширивање и продубљивање знања о значајним историјским догађајима, појавама, процесима, идејама, вјеровањима и личностима савременог доба;
- Развијање схватања историјског времена и простора;
- Развијање способности коришћења историјске литературе, историјских карата, илустрација, графикана и табела, података из енциклопедија, као и материјала са интернета;
- Продубљивање основних знања о историји као науци и наставном предмету;
- Усвајање терминологије друштвених и хуманистичких наука;
- Упознавање ученика са разним врстама историјских извора;
- Развијање способности прикупљања, коришћења и критичког процјењивања историјских извора;
- Развијање свијести о припадности властитом националном и културном идентитету и традицији;
- Утицање на формирање личности ослобођене од нетрпељивости, ксенофобије, предрасуда и шовинистичких идеала; његовање демократских облика понашања, вјерске и националне толеранције;
- Развијање интересовања за изучавање прошлости и очување културног наслеђа;
- Развијање способности усменог, писменог и илустративног изражавања историјских садржаја;
- Развијање свијести о међусобној условљености завичајне, националне, регионалне и опште историје;
- Развијање свијести о повезаности појава из прошлости са појавама у садашњости;
- Развијање критичког и стваралачког мишљења, као и логичког закључивања;
- Развијање способности мултиперспективног сагледавања историјских догађаја, идеја, појава и процеса;
- Оспособљавање ученика за процес перманентног образовања и усавршавања;
- Оспособљавање за примјену стечених знања, вјештина и навика у свакодневном животу;
- Афирмисање аргументованог дијалога;

- Оспособљавање ученика за повезивање градива из различитих наставних предмета.

ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ/ИСХОДИ, САДРЖАЈИ И КОРЕЛАТИВИ ПРОГРАМА:

Оперативни циљеви/исходи произилазе из општих и посебних циљева програма. Они показују шта ученик треба да научи, сазна, постигне, може да уради. Оперативни циљеви обједињују садржајне (појмови, принципи, законитости) и процесне циљеве (разне когнитивне и комуникацијске способности и компетенције).

Колона садржаји програма/појмови представља отворен избор за остварење предвиђених циљева и исхода. У складу са могућностима и захтјевима ученика, наставник је слободан да колону допуни или скрати у обиму који неће угрожавати остварење циљева и исхода.

Колона корелације са другим наставним предметима представља смјернице за остваривање функционалне сарадње кроз обраду наставних садржаја који су својим логичким везама и преплитањем погодни за интегрисање ученичких знања, вјештина и навика.

Исходи учења	Садржаји програма/Појмови	Корелација са другим наставним предметима
Тема 1: Европа и свијет уочи и у току Првог свјетског рата (10)		
<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - објасни интересе који су повезивали државе унутар Тројног савеза и Антанте; - наброји политичке кризе које су претходиле Првом свјетском рату; - идентификује Балкан као највеће кризно жариште у међународним односима на почетку XX вијека; - анализира повод и узроке Првог свјетског рата; - опише позициони (рововски) начин ратовања; - издвоји, на основу уџбеника, главне фазе Првог свјетског рата; - оцијени улогу САД у рату; - изведе закључак о разлозима пораза Централних сила; - опише свакодневни живот у позадини; - издвоји, служећи се смјерницама из уџбеника, главне одлике ратне привреде; - објасни, на основу историјских извора, циљеве ратне пропаганде; 	<ul style="list-style-type: none"> - Како и зашто је започео Први свјетски рат? - Почетна година рата (1914) - Збивања на ратним фронтима 1915. и 1916. године - Преломна ратна година 1917. и слом Централних сила 1918. године - Друштвене прилике у рату - Револуције у Русији <p>ПОЈМОВИ: Антанта; Централне силе; међународне политичке кризе (Прва мароканска, Анексиона, Друга мароканска и криза изазвана балканским ратовима); Сарајевски атентат; Гаврило Принцип; почетак Великог рата; ратни фронтови (Западни, Источни, Балкански, Солунски, Италијански); рововски рат; велике битке (Марна, Таненберг, Мазурска језера, Галипоље, Верден, Сом, Литланд); развој наоружања и војне опреме; Лондонски уговор; улазак у рат Италије,</p>	<p>Српски језик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Европска књижевност у првим деценијама XX вијека - Савремена књижевност <p>Психологија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Конформизам и социјални ставови <p>Филозофија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Филозофија новог доба (Марксова филозофска мисао) <p>Географија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Основне економско-географске одлике свјетске привреде - Политичко-географске, демографске и економско-географске одлике појединих дијелова свијета

<ul style="list-style-type: none"> - објасни најважније појаве у друштвима зараћених држава (несташице хране и других потреба, замор од рата, штрајкови, измијењен положај жене); - разликује грађанске и социјалистичке револуције на примјеру руских револуција 1917. године; - критички процијени посљедице Октобарске револуције; - наведе најважније посљедице Великог рата. 	<p>Бугарске, Румуније и Грчке; подморнички рат; улазак САД у рат; Вудро Вилсон; „Четрнаест тачака“; слом Центалних сила; ратна привреда; реквизиције; ратна штета; ратна пропаганда; цензура; дезертирање; шпанска грозница; Фебруарска револуција; абдикација Николаја II Романова; Октобарска револуција; бољшевици; Брестлитовски мир; диктатура пролетеријата; Владимир Лењин; одјек Октобарске револуције изван Русије</p>	
Тема 2: Срби и Јужни Словени у Првом свјетском рату (1914-1918) (11)		
<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - објасни мотиве аустроугарске ратне политике према Србији и српском националном покрету; - опише почетак рата; - именује најзначајније српске војсковође; - издвоји, на основу уџбеника, главна збивања (ратне операције, дешавања у позадини, односи са савезницима) у рату Србије и Црне Горе против Централних сила; - повеже ток ратних операција на Балканском и Солунском фронту са операцијама на европским фронтовима; - изабере, на основу уџбеника, примјере који осликавају положај становништва у окупираној Србији и Црној Гори; - опише облике терора аустроугарских власти против својих поданика Срба; - објасни циљеве политике терора Аустроугарске према својим поданицима Србима; - дефинише југословенску идеју; - анализира процес стварања југословенске државе у рату; - критички процијени улогу 	<ul style="list-style-type: none"> - Славне побједе Србије и Црне Горе 1914. године - Година страдања и војног слома (1915) - Повлачење, наставак ратовања и коначна побједа (1916-1918) - У окупираној Србији (1915-1918) - Политика терора Аустроугарске против својих поданика Срба - Стварање југословенске краљевине <p>ПОЈМОВИ: ултиматум; напад Аустроугарске на Србију; Церска битка; Степа Степановић; Радомир Путник; злочини аустроугарске војске над цивилима у Србији; Арчибалд Рајс; Колубарска битка; Живојин Мишић; Оскар Поћорек; епидемија тифуса; Надежда Петровић; Аугуст фон Макензен; одбрана Београда; Драгутин Гавриловић; Мојковачка битка; Јанко Вукотић; Албанска голгота; Крф; Кајмакчакан; бугаризација; Топлички устанак; Солунски процес; пробој Солунског фронта; Петар Бојовић; терор; шуцкори; велеиздајнички</p>	<p>Српски језик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Милутин Бојић, <i>Плава гробница</i> - Савремена књижевност (Данко Поповић, <i>Књига о Милутину</i>) <p>Географија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Увод у националну географију (геополитички аспекти југославенске државности и српски етнички простор у периоду 1918 – 1991. године: Српска географска школа - Јован Цвијић, Јефто Дедијер, Миленко Филиповић; развој југословенске идеје; уједињење јужнословенских народа; настанак Краљевине СХС, Краљевина Југославија) - Општа географска обиљежја југоисточне Европе; - Географске одлике БиХ и РС; - државе Европе

<p>Србије у стварању југословенске државе; - класификује према важности факторе који су утицали на стварање заједничке јужнословенске државе; - покаже на карти земље које су ушле у састав југословенске краљевине; - анализира, користећи се подацима из уџбеника, размјере страдања Србије и Срба у односу на друге земље и народе; - прикупи податке о најважнијим догађајима, појавама и личностима завичајне историје Првог свјетског рата.</p>	<p>процеси; интернација; логори (Добој, Арад); реквизиције; зелени кадар; појава глади; епидемије; добровољачко питање; југословенска идеја; декларације (Нишка, Мајска, Крфска, Женевска); Југословенски одбор; присаједињење Војводине и Црне Горе Србији; народна вијећа; Држава Словенаца, Хрвата и Срба; проглашење Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца; Никола Пашић; регент Александар Карађорђевић</p>	
---	--	--

Тема 3: Свијет између свјетских ратова (1918-1939) (11)

<p>Ученик може да: - анализира версајски систем међународних односа; - оцијени улогу и резултате Друштва народа; - анализира проблем преоријентације ратне привреде на мирнодопску привреду; - објасни узроке и последице Велике економске кризе; - опише промјене у друштвеном положају жене; - наведе најзначајније ствараоце у областима науке, технике и културе и њихова достигнућа; - истакне промјене у свакодневном животу узроковане научним, техничким и културним прогресом; - упореди по сличностима и разликама либералну демократију, комунизам, фашизам и нацизам; - именује државнике свјетског значаја; - опише хронолошким редом, на основу уџбеника, етапе Хитлерове политике рушења версајског поретка; - покаже на карти агресије Јапана, Италије и Њемачке</p>	<p>- Версајски поредак - Привредне, друштвене и културне прилике - Државе парламентарне демократије - Совјетска Русија - Фашизам - Нацизам - Пут у Други свјетски рат</p> <p>ПОЈМОВИ: Версајска мировна конференција; мировни уговори; Друштво народа; преоријентација ратне привреде на мирнодопску; инфлација, протекционизам; Велика економска криза; хиперпродукција; берза; државни капитализам; Франклин Рузвелт; друштвени положај жене; пеницилин; синтетички материјали; изуми радија и телевизије; Алберт Ајнштајн; Александар Флеминг; Џемс Џојс; Ернест Хемингвеј; Ерих Марија Ремарк; надреализам; апстрактна умјетност; Пабло Пикасо; цез; Сергеј Ејзенштајн; Холивуд; Чарли Чаплин; Грета Гарбо; Рудолф Валентино; Џеси Овенс; либерализам; либерална демократија;</p>	<p>Српски језик: - Европска књижевност у првим деценијама XX вијека. Манифести футуризма, експресионизма и надреализма. - Михаил Шолохов, <i>Тихи Дон</i>; Ернест Хемингвеј, <i>Старац и море</i>; Рабиндранат Тагоре, <i>Градинар</i>; Џорџ Орвел, <i>1984</i>; Федерико Гарсија Лорка, <i>Романса мјесечарка</i>; Михаил Булгаков, <i>Мајстор и Маргарита</i>; Херман Хесе, <i>Степски вук</i></p> <p>Социологија: - Структура и организација друштва - Култура и друштво - Промјене и развој друштва</p> <p>Филозофија: - Филозофија новог доба (марксова филозофска мисао) - Савремена филозофија</p> <p>Географија: - Становништво и насеља - Основне економско-географске одлике свјетске привреде - Политичко-географске,</p>
--	---	--

<p>прије почетка Другог свјетског рата; - процијени одлуке Минхенског споразума; - идентификује њемачке и совјетске мотиве за склапање пакта Рибентроп–Молотов.</p>	<p>изолационистичка политика САД; грађански рат у Русији; Јосиф Стаљин; стаљинизам; планска привреда; колективизација; гулаг; „чистке“; Коминтерна; фашизам; диктатура; „црне кошуље“; Бенито Мусолини; Вајмарска република; нацизам; расизам; антисемитизам; нацистичка пропаганда; Адолф Хитлер; милитаризам; сукоби на Далеком истоку; италијанско освајање Етиопије; грађански рат у Шпанији; Аншлус; Минхенски споразум; италијанско освајање Албаније; пакт Рибентроп-Молотов</p>	<p>демографске и економско-географске одлике појединих дијелова свијета</p> <p>Музичка култура: - Умјетничка музика у првој половини XX вијека (експресионизам, нове националне школе, нови правци у европској музици, балет у XX вијеку) - Путеви развоја блуза, цеза и популарне забавне музике код нас и у свијету</p> <p>Ликовна култура: - Модерна умјетност (фовизам, експресионизам, кубизам, футуризам, беспредметна умјетност, дадаизам и надреализам, модерна архитектура, модерна скулптура)</p> <p>Демократија и људска права: - Темљи уставне демократије - Заштита људских права</p>
---	--	---

Тема 4: Југословенска краљевина од 1918. до 1941. године (12)

<p>Ученик може да: - анализира социјалну, вјерску и националну структуру становништва према резултатима пописа становништва 1921. и 1931. године; - разликује централистичку и федералистичку концепцију уређења државе; - упореди по сличностима и разликама водеће политичке странке; - наведе узроке и посљедице Шестојануарске диктатуре; - упореди уређење државе на основу Видовданског и Септембарског устава; - наброји унутрашње непријатеље Југославије који су радили на њеном рушењу; - анализира међународни положај југословенске краљевине у вријеме версајског поретка; - објасни однос католичке</p>	<p>- Прве године југословенске краљевине (1918-1921) - Године ограниченог парламентаризма (1921-1929) - Лични режим краља Александра Карађорђевића (1929-1934) - Вријеме превирања (1934-1939) - Преуређење државе у сјени новог свјетског рата (1939-1941) - Друштво, привреда и култура југословенске краљевине</p> <p>ПОЈМОВИ: Краљевство/Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца; краљ Александар Карађорђевић; опште право гласа; уједињење Српске православне цркве; Видовдански устав; централизам; унитаризам; федерализам; Народна радикална странка;</p>	<p>Српски језик: -Милутин Миланковић, <i>Кроз васиону и векове</i> - Манифести футуризма, експресионизма и надреализма. Књижевни покрети и струје у јужнословенским књижевностима између два рата (експресионизам, надреализам, социјална литература). - Избор из међуратне прозе: Мирослав Крлежа, Милош Црњански, Иво Андрић, Исидора Секулић, Исак Самоковлија и др. - Избор из међуратне поезије: Десанка Максимовић, Душан Васиљев (<i>Човек пева после рата</i>), Момчило Настасијевић, Тин Ујевић, Растко Петровић, Милан Дединац, Раде Драинац, Светислав Винавер и др.</p>
--	--	---

<p>цркве према југословенској краљевини;</p> <ul style="list-style-type: none"> - критички процијени историјску улогу краља Александра Карађорђевића; - анализира међународни положај Југославије у вријеме Намјесништва; - анализира узроке, садржај и посљедице Споразума Цветковић–Мачек; - истакне значај аграрне реформе; - упореди по сличностима и разликама аграрно (традиционално) и индустријско (модерно) друштво; - именује најистакнутије личности политичког, вјерског, научног и културног живота; - прикупи информације о наслеђу прве Југославије у завичају. 	<p>Југословенска демократска странка; Комунистичка партија Југославије; Обзнана; Хрватска сељачка странка; „хрватско питање“; Стјепан Радић; корупција; криза парламентаризма;</p> <p>Шестојануарска диктатура; интегрално југословенство; Октоисани или Септембарски устав; подјела на бановине; Мала Антанта; Балкански пакт; Марсејски атентат; усташки покрет; Намјесништво (1934-1941); кнез Павле Карађорђевић; Католичка акција; конкордат; Милан Стојадиновић; споразум Цветковић–Мачек; Бановина Хрватска; Српски културни клуб; аграрна реформа; распадање кућних задруга; Бранислав Нушић; Мирослав Крлежа; Никола Тесла; Михајло Пупин; Милутин Миланковић; Владимир Ћоровић; Слободан Јовановић; Николај (Велимировић); Сава Шумановић; Иван Мештровић</p>	<p>Социологија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Структура и организација друштва - Култура и друштво - Промјене и развој друштва <p>Психологија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Конформизам и социјални ставови <p>Географија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Увод у националну географију <p>Музичка култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Развој музике у Србији у првој половини XX вијека
---	---	--

Тема 5: Други свјетски рат (1939-1945) (10)

<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - подржи аргументима тезу о одговорности Њемачке за рат; - наведе зараћене стране (савезе) и важније државе на тим странама; - дефинише кључне појмове (тотални рат, муњевити рат, квислинг и фолксдојчер, геноцид, холокауст, гето, праведници); - опише, на основу смјерница у уџбенику, карактеристике свакодневног живота у окупираној Европи; - издвоји, на основу уџбеника, главне фазе рата; - опише најважније битке; - покаже на карти најважнија ратишта, ратне операције и логоре смрти; - упореди величину ратног 	<ul style="list-style-type: none"> - Доминација сила Тројног пакта (од септембра 1939. до јуна 1941.) - „Нови поредак“ у окупираној Европи - Преломно раздобље рата (од јуна 1941. до септембра 1943.) - Побједа Антифашистичке коалиције (од септембра 1943. до септембра 1945.) - Карактер, особености и посљедице Другог свјетског рата <p>ПОЈМОВИ: напад Њемачке на Пољску; совјетска територијална освајања 1939-1940. године; њемачка освајања у прољеће 1940. године; Винстон Черчил; битка за Британију; Тројни пакт; привредно</p>	<p>Српски језик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ратна књижевност <p>Географија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Политичко-географске, демографске и економско-географске одлике појединих дијелова свијета; - државе Европе; - државе Азије, Африке, Америке, Аустралије и Океаније
--	--	--

<p>напора (број и ударну моћ војске, број жртава и процјену ратне штете) СССР-а са ратним напором других зараћених сила;</p> <ul style="list-style-type: none"> - именује најважније државнике и војсковође; - наведе најважније одлуке савезничких конференција (Москва, Техеран, Јалта, Потсдам); - критички оцијени одлуку о употреби атомских бомби; - наведе посљедице рата; - објасни узроке и посљедице холокауста; - наброји највеће логоре смрти; - упореди по сличностима и разликама (трајање, зараћене стране, величину војски, начин ратовања, број жртава и степен разарања) два свјетска рата. 	<p>искоришћавање окупираних земаља; балканско ратиште 1941; план „Барбароса“; Атлантска повеља; Антифашистичка коалиција; Источни фронт; опсада Лењинграда; битка за Москву; Георгиј Жуков; Перл Харбур; јапанска освајања у Азији; битка код Мидвеја; битка за Стаљинград; Ервин Ромел; битка код Ел Аламеина; Бернард Монтгомери; битка код Курска; капитулација Италије; искрцавање у Нормандији; Двајт Ајзенхауер; Дан побједе; атомска бомба; капитулација Јапана; савезничке конференције (Москва, Техеран, Јалта и Потсдам); бомбардовања градова; покрети отпора; „коначно рјешење“; логори смрти (Аушвиц, Дахау, Бухенвалд, Треблинка, Маутхаузен); суђења за ратне злочине</p>	
Тема 6: Југославија у Другом свјетском рату (1941-1945) (13)		
<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - подржи аргументима тезе за и против војног пуча од 27. марта 1941; - објасни узроке и посљедице слома Југославије у Априлском рату; - објасни узроке формирања НДХ; - објасни узроке и посљедице геноцида над Србима у НДХ (1941-1945); - опише, користећи се уџбеником, холокауст и геноцид над Ромима у НДХ; - наброји најзначајније логоре и стратишта у НДХ; - анализира, на основу историјских и географских карата, избијање и развој устанка 1941. и 1942. године; - упореди по сличностима и разликама циљеве и начине борбе партизанског и четничког покрета; 	<ul style="list-style-type: none"> - Приступање Југославије Тројном пакту, реакција војске и народа и припреме за рат - Слом у Априлском рату и његове посљедице - Независна Држава Хрватска и њена политика геноцида над Србима, Јеврејима и Ромима (1941-1945) - Антифашистички покрети отпора у Југославији 1941. године - Рат у Југославији 1942. и 1943. године - Завршне године рата 1944. и 1945. - Свакодневни живот у рату - Карактер и посљедице рата у Југославији <p>ПОЈМОВИ: приступање Југославије Тројном пакту; војни пуч и демонстрације; Петар II Карађорђевић;</p>	<p>Српски језик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ратна књижевност (Иван Горан Ковачић, <i>Јама</i>) <p>Географија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Увод у националну географију - Општа географска обиљежја југоисточне Европе; - Географске одлике БиХ и РС

<ul style="list-style-type: none"> - покаже на карти мјеста и просторе најважнијих ратних збивања; - именује најистакнутије квислинге у окупираној Југославији; - критички процијени политику великих сила према Југославији; - опише завршне борбе за ослобођење Југославије; - анализира допринос Југославије побједи Антифашистичке коалиције; - извоји примјере, на основу смјерница у уџбенику, окупаторског и квислиншког терора у Југославији (изван НДХ); - извоји примјере, на основу смјерница у уџбенику, уништавања културних добара; - именује истакнуте ствараоце на пољу умјетности; - прикупи податке о ратним збивањима и свакодневном животу у завичају током рата. 	<p>Априлски рат; избјегличка влада; подјела окупиране Југославије; Независна Држава Хрватска; Анте Павелић; Анте Старчевић; Алојзије Степинац; геноцид над Србима, Јеврејима и Ромима у НДХ; логори смрти (Даница, Госпић-Јадовно-Паг, Јасеновац, Јастребарско, Цапраг, Крушчица); стратишта (Дракулић, Пребиловци, Гаравице, Стари Брод на Дрини), Диана Будисављевић; устанци 1941. године; четнички (равногорски) покрет; Драгољуб Дража Михаиловић; партизански покрет; Јосип Броз Тито; грађански рат; терор окупатора; Милан Недић; Димитрије Љотић; Козара; Неретва; Сутјеска; АВНОЈ; ЗАВНОБиХ; Светосавски конгрес; совјетска политика према Југославији; британска политика компромиса; савезничко бомбардовање југословенских градова; десант на Дрвар; споразум Тито–Шубашић; продор партизанских снага у Србију 1944. године; улазак Црвене армије у Југославију; ослобођење Београда; Сремски фронт; завршне борбе за ослобођење Југославије; ликвидирање „непријатеља револуције“; уништавање привредних и културних добара; умјетничко стваралаштво у рату; Бранко Ћопић; Скендер Куленовић; Иван Горан Ковачић</p>	
Тема 7: Свијет после Другог свјетског рата (12)		
<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - анализира циљеве, структуру и резултате ОУН; - дефинише кључне појмове (Запад, Исток, суперсиле; Хладни рат, деколонизација, 	<ul style="list-style-type: none"> - Од ратног савезништва до Хладног рата - Деколонизација и Трећи свијет - Хладни рат - Слом социјализма у Европи 	<p>Српски језик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Савремена књижевност (Семјуел Бекет, Албер Ками, Луис Борхес, Умберто Еко) <p>Социологија:</p>

<p>неоколонијализам, потрошачко друштво, апартејд, глобализација);</p> <ul style="list-style-type: none"> - покаже на карти чланице НАТО пакта и Варшавског уговора; - анализира неуједначеност демографског, привредног и културног развоја свијета; - распореди хронолошки и географски регионалне ратове и кризе; - објасни узроке слома социјализма у Европи; - издвоји, на основу уџбеника, основна обиљежја свијета у посљедњој деценији XX и првој деценији XXI вијека; - наброји факторе који су омогућили доминацију САД на крају XX и почетку XXI вијека; - анализира улогу и значај Европске економске заједнице/Европске уније; - аргументује своје мишљење о феноменима савременог свијета (глобализација, еколошка криза, тероризам, демографски раст, медијска револуција); - наведе највеће домете у областима науке и технике; - опише својим ријечима феномен масовне културе; - повеже привредни развој са промјенама у свакодневном животу; - упореди свакодневни живот на Западу, Истоку и Трећем свијету у вријеме Хладног рата. 	<ul style="list-style-type: none"> - Свијет на крају XX и почетку XXI вијека - Привредни, друштвени, научни, технолошки и културни развој. Промјене у свакодневном животу <p>ПОЈМОВИ: мировни уговори; Уједињене нације; подјела Њемачке; „гвоздена завјеса“; Маршалов план; Труманова доктрина; НАТО пакт; Варшавски уговор; трка у наоружавању; Берлинска криза; Корејски рат, совјетска интервенција у Мађарској; Кубанска криза; Вијетнамски рат; блискоисточне и средњоисточне кризе; Прашко прољеће; Мартин Лутер Кинг; кинеска револуција; Мао Цедунг; Махатма Ганди; Трећи свијет; покрет несврстаних; апартејд; Нелсон Мендела; уједињење Њемачке; Михаил Горбачов; распад СССР-а, Југославије и Чехословачке; хегемонија САД; ширење Европске економске заједнице/Европске уније и НАТО пакта; брегзит; успон азијских сила (Кина, Индија, Јапан, Иран, Турска); Денг Ксјаопинг; обнова моћи Русије; Владимир Путин; истраживање свемира; Јуриј Гагарин; Нил Армстронг; Трећа индустријска револуција (аутоматизација и компјутеризација); хипи покрет; Елвис Присли; „Битлси“; „Ролингстонси“;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Структура и организација друштва - Култура и друштво - Промјене и развој друштва <p>Филозофија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Савремена филозофија <p>Географија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Основне политичкогеографске карактеристике савременог свијета - Основне економско-географске одлике свјетске привреде - Политичко-географске, демографске и економско-географске одлике појединих дијелова свијета <p>Биологија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Екологија и заштита животне средине - Основи молекуларне биологије - Генетика <p>Физика:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Структура атомског језгра <p>Хемија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Хемијски загађивачи животне средине <p>Рачунарство и информатика:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Основни информатички појмови - Интернет <p>Музичка култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Музичко стваралаштво друге половине XX вијека (интегрални серијализам, алеаторика и електронска музика) - Примијењена музика: музика на филму, радију, телевизији и <i>YouTube</i> - Путеви развоја блуза, џеза и популарне забавне музике код нас и у свијету <p>Ликовна култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Савремена умјетност
--	---	--

		(енформел, оптичка умјетност (Вазарели), тенденције у умјетности шездесетих година: поп-арт, боди-арт, минимал-арт, концептуал арт, ленд-арт, хепенинг, синтеза простора, свјетлости боје) - Народна умјетност
Тема 8: Социјалистичка Југославија (1945-1991) (8)		
<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - опише период послеријатне обнове земље; - наведе узроке и посљедице сукоба Југославије са СССР-ом 1948. године; - опише политику обрачуна власти са идеолошким неистомишљеницима; - анализира југословенску политику несврстаности у контексту међународних односа у Европи и свијету; - препозна несклад теорије и праксе социјалистичког самоуправљања; - повеже кризе социјалистичке Југославије са процесом њене децентрализације и дезинтеграције; - препозна мотиве проглашења муслиманске нације; - упореди основе уређења државе по уставима из 1946, 1963. и 1974. године; - критички процијени историјску улогу Јосипа Броза Тита; - издвоји примјере, користећи уџбеник, који репрезентују друштвену, привредну и политичку кризу у 1980-им годинама; - објасни посљедице индустријализације Југославије; - наброји правце масовних миграција становништва; - опише однос државе према вјерским заједницама; - наведе најважнија достигнућа у областима привреде, школства, 	<ul style="list-style-type: none"> - Учвршћивање комунистичке власти по совјетском моделу (1945-1948) - Вријеме преображаја (1948-1974) - Вријеме кризе (1974-1991) - Привредни, друштвени и културни развој <p>ПОЈМОВИ: послеријатна обнова земље; радне акције; „братство и јединство“; избори за Уставотворну скупштину; проглашење ФНРЈ; устав из 1946. године; нове нације (Црногорци и Македонци); аграрна реформа; колонизација; национализација; принудни откуп пољопривредних производа; Цазинска буна; Информбиро; Голи оток; војна и економска помоћ Запада; социјалистичко самоуправљање; Савез комуниста Југославије; Милован Ђилас; помирење са Истоком; политика несврстаности; балансирање између Истока и Запада; устав из 1963. године; уклањање Александра Ранковића; Едвард Кардељ; демонстрације на Космету 1968. године; проглашење муслиманске нације; Маспок; обрачун са либералима у Србији; уставни амандмани и устав из 1974. године; култ Јосипа Броза Тита; побуна на Космету 1981. године; реинтеграција Србије; Слободан Милошевић; „догађања народа“; распад Савеза комуниста</p>	<p>Српски језик</p> <ul style="list-style-type: none"> - Савремена књижевност (Избор из савремене српске књижевности: Иво Андрић, Меша Селимовић, Бранко Ћопић, Добрица Ћосић, Душан Ковачевић, Борислав Пекић, Матија Бећковић, Стеван Раичковић, Бранко Миљковић, Љубомир Симовић, Васко Попа, Данило Киш, Десанка Максимовић, Бранимир Шћепановић, Миодраг Булатовић, Рајко Петров Ного, Ђорђо Сладоје и др. Избор књижевних критика и есеја) <p>Социологија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Структура и организација друштва - Култура и друштво - Промјене и развој друштва <p>Географија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Увод у националну географију (Геополитички аспекти југославенске државности и српски етнички простор у периоду 1918 – 1991. године; Дезинтеграциони процеси и настанак нових држава на географском простору бивше СФР Југославије) <p>Музичка култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Музичко стваралаштво у БиХ после Другог свјетског рата (Владо Милошевић, Џвјетко Рихтман, Војин Комадина...) - Развој музике у Србији у другој половини XX вијека.

<p>здравства, науке, културе и спорта;</p> <ul style="list-style-type: none"> - наброји промјене у свакодневном животу становника градова и села; - препозна примјере наслеђа социјалистичког периода у завичају. 	<p>Југославије; обнова парламентарне демократије; Први петогодишњи план; индустријализација земље; привредне реформе; масовне миграције; гастарбајтери; студентске демонстрације; Иво Андрић; Меша Селимовић; Бранко Ћопић; Добрица Ћосић; Данило Киш; Борислав Пекић; партизански филм; „црни талас“; масовна култура и спорт; олимпијада у Сарајеву; Александар Николић; „Бијело дугме“</p>	<p>Духовна и умјетничка музика савремених српских аутора</p> <ul style="list-style-type: none"> - Путеви развоја блуза, цеза и популарне забавне музике код нас и у свијету - Плесне форме и модерни друштвени плесови; Музичка традиција у БиХ - Примијењена музика: музика на филму, радију, телевизији и YouTube
---	---	--

Тема 9: Република Српска, Босна и Херцеговина и простор бивше Југославије на крају XX и почетку XXI вијека (9)

<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - наведе унутрашње и спољне узроке пропасти Југославије; - наведе основне чињенице о пропасти Југославије; - критички процијени представе о Србима у иностраном јавном мњењу у вријеме ратова за југословенско наслеђе; - издвоји, на основу уџбеника, главне фазе у развоју Србије и Црне Горе на крају XX и почетку XXI вијека; - објасни узроке и посљедице агресије НАТО пакта на СР Југославију 1999. године; - постави хипотезе за оцјену политике Слободана Милошевића; - наведе узроке и посљедице грађанског рата у БиХ; - наброји, на основу уџбеника, најважније ратна збивања (ратне операције, преговоре о миру) у БиХ; - анализира уређење РС и БиХ по Дејтонском уставу; - издвоји главне фазе у развоју РС и дејтонске БиХ; - препозна циљеве три националне политике у БиХ; - анализира промјене броја и положаја Срба изван Србије и Српске послје 1991. године; - именује најважнија достигнућа у привреди, 	<ul style="list-style-type: none"> - Пропаст Југославије. Ратови за југословенско наслеђе - Србија и Црна Гора на крају XX и почетку XXI вијека - Грађански рат у Босни и Херцеговини (1992-1995). Стварање Републике Српске - Република Српска у дејтонској Босни и Херцеговини <p>ПОЈМОВИ: распад и(ли) разбијање Југославије; сецесија Словеније и Хрватске; Република Српска Крајина (1991-1995); Јован Рашковић; Милан Тепић; Фрањо Туђман; интернационализација југословенске кризе; изолација СРЈ, РС и РСК; операција „Бљесак“; операција „Олуја“; „етничко чишћење“; Савезна Република Југославија (1992-2003); буна Албанаца на Космету; агресија НАТО пакта на СРЈ; „колатерална штета“; Кумановски споразум; пад Слободана Милошевића; Војислав Коштуница; Зоран Ђинђић; Државна Заједница Србије и Црне Горе (2003-2006); осамостаљење Црне Горе; Мило Ђукановић; питање Космета; патријарх Павле;</p>	<p>Социологија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Структура и организација друштва - Култура и друштво - Промјене и развој друштва <p>Географија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Увод у националну географију - БиХ у Дејтонском споразуму - Географске одлике и проблеми развоја сусједних земаља - Могућности развоја на простору бивше СФРЈ <p>Музичка култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Путеви развоја блуза, цеза и популарне забавне музике код нас и у свијету - Примијењена музика: музика на филму, радију, телевизији и YouTube <p>Демократија и људска права:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Темелји уставне демократије - Заштита људских права - Како власти у БиХ штите људска права? - Сви смо различити – сви смо исти - Цивилно друштво – иста права различити интереси - Ми требамо свијет – свијет треба нас - Привреда земаља у
--	---	--

култури и спорту; - упореди привреду у транзицији са социјалистичком привредом; - наведе правце масовних миграција; - упореди по сличностима и разликама свакодневни живот почетком XXI вијека са свакодневним животом у доба социјализма; - прикупи податке о најважнијим збивањима завичајне историје у вријеме Републике Српске.	Емир Кустурица; Новак Ђоковић; Александар Саша Ђорђевић; прегласавање Срба у скупштини БиХ; грађански рат у БиХ; Алија Изетбеговић; Радован Караџић; Ратко Младић; Дејтонски споразум; политика централизације БиХ; страни интервенционизам; судски процеси у Хагу; политичке странке и избори; привреда у транзицији; приватизација; депопулација	транзицији
---	--	------------

ДИДАКТИЧКА УПУТСТВА И ПРЕПОРУКЕ:

Изучавање наставних садржаја историје предвиђених за четврти разред гимназије нужно је усмјерити тако да ученик истовремено буде и објекат и субјекат васпитно-образовног процеса, како би се на тај начин оспособио за самосталан рад и даље самообразовање. Избором и синхронизованом примјеном одговарајућих облика рада (фронтални рад, групни рад, рад у пару и индивидуални рад), метода (метода усменог излагања, метода рада са изворним, књижевним и научним текстовима, метода писаних радова, илустративно-демонстративна метода, екскурзије и посјете) и средстава (уџбеник, историјске и географске карте, фотографије, цртежи, слике, филмови, графофолије и др.) треба тежити да ученик заиста буде у самом центру васпитно-образовног процеса. Комбинацијом наведених наставних облика и метода рада, као и коришћењем расположивих наставних средстава, ученик ће стећи знања, вјештине, навике и искуства, која ће подстаћи његове мисаоне и радне потенцијале у циљу ефикаснијег развоја његове личности не као репродуктивне, већ као продуктивне и стваралачке. Препоручује се да историјске карте, текстови, аудио-визуелни материјали, илустрације и графички прикази буду саставни дио све три фазе наставног процеса – учења и подучавања, понављања и утврђивања, те провјеравања знања и оцјењивања.

Посебну пажњу треба посветити рационалном и ефикасном коришћењу информационо-комуникационих технологија (употреба интернета, прављење Power point презентација, коришћење разноврсних дигиталних аудио-визуелних материјала). Нове технологије се могу ваљано искористити и при изради и презентовању ученичких реферата и семинарских радова. Ове врсте радова развијају ученичке способности усменог, писменог и илустративног изражавања историјских садржаја.

У реализацији наставног програма важно је истаћи кључне процесе, тачке преокрета и цивилизацијске тековине, које су судбоносно утицале на развој људског друштва, и онда нагласити начин и мјеру у којој су ти процеси, покрети и тековине утицали на регионалну, националну и локалну историју.

Потребно је подстицати развој критичког и стваралачког мишљења код ученика кроз разликовање чињеница од претпоставки, митова и стереотипа, података од њихове интерпретације, битног од небитног, стварног од прокламованог.

Важно је, посебно у обради контроверзних догађаја и појава, примјењивати принцип мултиперспективности, тј. сагледавати их из углова свих учесника.

Ученике треба упућивати да путем анализе, поређења и уопштавања и сами долазе до историјских сазнања. Битна претпоставка за такво усвајање знања је извођење наставе која је уско повезана са критичким радом на историјским изворима. У том контексту, поред класичних, традиционалних и устаљених облика и метода рада, наставницима се препоручује да, у духу активног учења, примјењују и интерактивне облике и методе рада, којима ученици заједнички раде на рјешавању неког проблема.

За савремени приступ настави историје од посебног значаја су историјске екскурзије, теренски рад, обиласци музеја, архива, библиотека, и то како за стицање нових информација тако и за развијање правилног односа према вредновању и чувању културног наслеђа.

Пожељно је да наставници овај програм допуне садржајима из завичајне историје. Тиме се код ученика постиже конкретнија представа прошлости на темељу историјског и културног наслеђа њиховог краја (споменици знаменитим личностима, старе грађевине, археолошка налазишта, музејске збирке, архивски фондови и збирке, предања, фотографије, писани и други извори у приватном власништву и др.).

Неопходно је тежити корелацији са сродним наставним предметима јер фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина. При том, треба имати у виду интегративну функцију историје у образовном систему која повезује знања о географским, биолошким, социолошким, економским и духовним условима живота човјека кроз простор и вријеме.

Упражњавањем активне наставе, гдје ће ученици провјеравати и вјежбати своје знање и вјештине (по датим критеријима) и поредити их са резултатима датих задатака, биће више подстицајног одушевљења, а мање оптерећености страхом од оцјене. У вредновању ђачких постигнућа наставници су обавезни да примјењују важећи Правилник о оцјењивању ученика у настави и полагању испита у средњој школи. Потребно је планирати часове за писмену провјеру знања и задацима објективног типа, као и часове за систематизацију градива на крају наставне године.

Настава историје треба да допринесе складном развијању психомоторних, афективних и комуникативних способности ученика, да код њих подстиче слободу и креативност идеја, као и да развија њихове културне, естетске и интелектуалне вриједности и способности.